

Waterschap Hunze & Aa's
t.a.v. het Dagelijks Bestuur
Postbus 195
9640 AD VEENDAM

IBAN NL 58 INGB 0666 0285 24
BIC INGBNL2A

KvK nr. 40516730

Datum 17 mei 2019
Behandeld door G. Smits
Telefoonnummer 06 538222669
Natuurgebied Beheergebied Hunze & Aa's
Onderwerp Droogtebestrijding

Geachte Bestuur,

Nu de coalitievorming achter de rug is, willen wij u van harte feliciteren met de mooie taak die u de komende jaren te wachten staat. Misschien wel een van de belangrijkste uitdagingen de komende jaren is uw beheergebied klimaatbestendig te maken op het gebied van waterbeheer. Wij zijn verheugd in uw Coalitieakkoord te lezen dat klimaatrobuustheid er voor moet zorgen dat ons watersysteem extremen aankan. U geeft daarbij aan dat u daarvoor alle betrokkenen nodig hebt, zowel in het landelijk als in stedelijk gebied.

Vanuit Natuurmonumenten, Het Groninger Landschap, Het Drentse Landschap, de Natuur en Milieufederatie Groningen en de Natuur en Milieufederatie Drenthe maken wij ons grote zorgen over de gevolgen van droogte voor natuur. Hoe de zomer van 2019 zich zal ontwikkelen valt natuurlijk nog niet te zeggen, maar feit is dat de uitgangssituatie dit voorjaar al droger is dan in 2018. Provincies en waterschappen hebben vorig jaar over het algemeen effectief en voortvarend gehandeld. Wel is gebleken dat we in Nederland niet overal goed voorbereid waren op de droogte en dat ons watersysteem onvoldoende is ingericht om met watertekorten om te gaan. Dit voorjaar ontwikkelt zich als een droog voorjaar en daarmee zijn maatregelen ons inziens nu al urgent. Wij delen graag een aantal natuurspectieven over droogte middels deze brief.

De natuur begint dit voorjaar al met achterstand

De natuur heeft flinke klappen moeten incasseren met de droogte van 2018. Op sommige plekken toont de natuur haar veerkracht, maar in andere situaties zal herstel jaren vergen en in enkele gevallen is er onomkeerbare schade opgetreden. Hoeveel schade de natuur heeft ondervonden zal moeten blijken. De eerste signalen vanuit onze beheerders in het veld zijn dat droogte o.a. heeft geleid tot meer kwetsbaarheid: zichtbare extra veenafbraak, te droge grond voor (weide)vogels, toegenomen gevoeligheid voor (boom)ziektes en kleinere populaties van o.a. beschermde amfibieën. Andere potentiële effecten zijn nu nog onzeker. Omdat niet overal voldoende herstel

heeft kunnen optreden, staat de natuur dit voorjaar op veel plekken op achterstand. Met name de kwetsbare, waterafhankelijke soorten en ecosystemen. De droogte is vaak een extra klap bovenop al bestaande suboptimale omstandigheden (zoals watertekort, slechte waterkwaliteit etc.). Daarbij neemt de kans toe op natuurbranden, verslechtering van waterkwaliteit, uitbreiding van invasieve exoten, verzilting van oppervlaktewater en daarmee samenhangende gevolgen voor bijvoorbeeld vismigratie. In sommige gebieden is er nu al sprake van neerslagtekorten, lage grondwaterstanden en niet herstelde kwelsituaties, waar het eigenlijk de natste tijd van het jaar zou moeten zijn. Het is de vraag of de natuur voldoende kan groeien en bloeien, laat staan een 'tweede klap' van droogte aankan.

Wij vragen u daarom met klem versneld structurele maatregelen te nemen voor een betere bescherming van (kwetsbare) natuurgebieden, zoals de destijds opgestelde TOP-lijst 'met voorrang aan te pakken verdroogde gebieden' in het kader van het verdrogingsbeleid. Prioriteit moet gegeven worden aan het uitvoeren en het aan het veranderende klimaat aanpassen en aanscherpen van structurele verdrogingsbestrijding (verdrogingsbeleid maar ook de daaraan gerelateerde KRW-verplichting voor het tegengaan van negatieve effecten op waterafhankelijke water- en landnatuur).

Verbeterpunten ter voorkoming van verdroging natuur

Vanuit de lessen die zijn getrokken uit de droogte van 2018, zien wij op dit moment nog belangrijke verbetermogelijkheden op drie niveaus:

1. Maatregelen tijdens een droogtesituatie

Om negatieve gevolgen van droogte te voorkomen is het van belang dat er structureel zuinig omgegaan wordt met water en dat water zoveel mogelijk wordt vastgehouden, niet alleen in en rond natuurgebieden maar ook in landbouw- en stedelijk gebied. Een vermindering van gebruik en beregening en een adequate toepassing van de verdringingsreeks zodat (kwetsbare) natuurgebieden voldoende worden voorzien in waterbehoefte, is essentieel. In situaties waar geen wateraanvoer mogelijk is voor oppervlaktewater dienen andere noodmaatregelen te worden genomen om te voorkomen dat bijvoorbeeld sloten en beken droog komen te staan. Met name een vermindering van onttrekkingen op grondwater in tijden van droogte verdient ons inziens aandacht (zie ook punt 2 – klimaatrobuuste grondwaterstanden). Waar beregening voor andere functies nodig is, pleiten wij voor het instellen van bufferzones rondom natuurgebieden. Een buffer van voldoende omvang kan gebieden minder kwetsbaar maken voor droogte en kan daarmee ook de waterbehoefte van het gebied verminderen.

2. Handelingsperspectief in het 'reguliere' operationele waterbeheer

Deze bijzondere klimaatomstandigheden vragen om meer flexibiliteit in regulier waterbeheer waar dat nodig en mogelijk is. Gebleken is dat Nederland vooral gericht is op afvoer van water, maar ter voorkoming van watertekorten is het vasthouden van water noodzakelijk. Het aanwijzen van locaties voor real time monitoring met waterinformatie kan helpen beter in te spelen op actuele en verwachte situaties en dus meer flexibiliteit te brengen in waterbeheer. Hiervoor kunnen meetpunten gezocht worden op de juiste locaties.

Aan Dagelijks Bestuur Ws Hunze & Aa's
Datum 17 mei 2019
Onderwerp Droogtebestrijding
Pagina 3 van 4

Waar mogelijkheden liggen voor wateraanvoer wordt in tijden van tekort gebruik gemaakt van de verdringingsreeks. Voor grondwaterafhankelijke systemen ontbreekt een vergelijkbaar instrument en wordt vooral over 'voorraadbeheer op langere termijn' gesproken. Echter, het is ook duidelijk dat tijdens een droogtecrisis het grondwatergebruik grote, verdrogende effecten heeft. 'Voorraadbeheer' is ons inziens dan geen afdoende antwoord.

Niet voor niets hanteren sommige waterbeheerders een gebruiksbeperking in zones rond natuurgebieden. Wij pleiten er voor dat in het operationele waterbeheer rond natuurgebieden gewerkt wordt met een '**klimaatrobuuste grondwaterstand**'. Beneden deze grondwaterstand treden gebruiksbeperkingen in werking in bufferzones rond natuurgebieden, totdat de grondwaterstand weer hersteld is. Ook andere gebruiksfuncties, zoals de landbouw kunnen hiervan profiteren. Dit omdat tijdelijke uitputting van de grondwatervoorraad voorkomen wordt zodat daarna de droogteschade lager uitvalt. Een dergelijke klimaatrobuuste grondwaterstand zou zo gekozen moeten worden dat de verwachte toename in klimaatextremen opgevangen kan worden. Uiteraard is dit maatwerk per gebied en vraagt dit om meer operationele sturing en real-time monitoring.

3. Structurele aanpak: klimaatrobuuste natuur en duurzaam peilbeheer

De droogteproblematiek vraagt om een versnelde aanpak van structurele maatregelen: het robuust maken en het verbinden van natuurgebieden zodat de natuur weerbaar wordt. Hierbij is een klimaatrobuuste waterhuishouding essentieel, waarbij ook gekeken wordt naar structureel hogere grondwaterstanden en peilen. Dit biedt kansen aangezien de natuur een belangrijke bondgenoot is in een veranderend klimaat. Zo bieden natuurgebieden kansen om water in tijden van overlast te bergen en in tijden van droogte (via het grondwater) geleidelijk terug te geven: natuurlijke klimaatbuffers. Met het robuust maken van de natuur en het aanpakken van (structurele) verdroging - via bijvoorbeeld klimaatbuffers, robuuste beekdalen en riviernatuurontwikkeling -, kan de natuur beter weerbaar gemaakt worden én oplossingen bieden voor maatschappelijke uitdagingen. Om deze ruimtelijke kansen te benutten is een investering in een integrale natuurinclusieve aanpak hard nodig.

Ook in landbouwgebieden valt veel winst te boeken. Bij het huidige omgekeerde peilbeheer (lage winterpeilen, hoge zomerpeilen) wordt geen strategische watervoorraad opgebouwd in de winter en creëert men een kunstmatige waterbehoefte in de zomer. Dit peilbeheer zou veel slimmer / fijnmaziger / duurzamer kunnen, gericht op het vasthouden van een zo groot mogelijke voorraad grondwater door het benutten van het neerslagoverschot in de winter in plaats van het af te voeren. Wij vragen uw waterschap concreet de mogelijkheden hiervoor in beeld te brengen, onder andere ten aanzien van het flexibeler omgaan met het tijdstip van instellen van zomer/winterpeil, als ook met de hoogte ervan. Daar profiteren zowel natuur als landbouw van.

Afsluitend

Wij zijn ons ervan bewust dat het treffen van maatregelen gebiedsgericht maatwerk vergt. Wij vragen u dan ook om extra aandacht te hebben voor lokale omstandigheden en per situatie te beoordelen wat nodig en mogelijk is. Wij bieden onze kennis en expertise aan over bijvoorbeeld de kwetsbaarheid van natuurgebieden en

Aan **Dagelijks Bestuur Ws Hunze & Aa's**
Datum **17 mei 2019**
Onderwerp **Droogtebestrijding**
Pagina **4 van 4**

mogelijkheden voor kansen met natuur in droogteaanpak. Samen werken we graag toe naar een duurzaam watersysteem.

Wij zien uw antwoord op deze brief met belangstelling tegemoet.

Mede namens Het Groninger Landschap, Het Drentse Landschap, Natuur en Milieufederatie Groningen en Natuur en Milieufederatie Drenthe,

Hoogachtend,

A. Kok

Provinciaal ambassadeur Waddenzee, Groningen en Friesland

In afschrift aan het Algemeen Bestuur van waterschap Hunze & Aa's